

ALBINA CARPATILOR

Apare 1 c6la și jum6tate pe s6pt6m6n6. ABONAMENTUL pentru Austro-Ungaria: pe an 8 fl., pe 6 luni 4 fl. 40 cr., pe 3 luni 2 fl. 40 cr.; pentru Rom6nia: pe an 20 lei, pe 6 luni 11 lei, pe 3 luni 6 lei. — Un num6r 20 cr. s6u 45 bani. — Un volum 6 c6le 70 cr. s6u lei 170. — La 10 esemplare 1 rabat. Abonamentele se fac la editorul Visarion Roman in Sibiu, la colectanți, la oficiile postale și la t6te libr6riile.

Vi6ța lui Onufriu.

Novel6

de Theochar Alexi.

I.

Bate v6ntul, bate tare
Bate dela r6sarit
Și-mi aduce dor de mare,
Dor de lung c6l6torit.

T. Șerb6nescu.

V6 aduceți inc6 aminte de promisiunea, pe care v'o f6cusem la sf6rșitul istoriei mele cu titlul: „schitul Ialomita?”

V6 promisesem a v6 povesti vi6ța lui Onufriu, adic6 vi6ța unui c6lug6r din schitul Ialomita, care purta acest nume, f6rte — bisericesc.

De ast6-dat6 v6 voiu spune ins6 numai adev6r, pur și simplu adev6r, — dup6 cum le place a se exprima tuturor acelora, cari vor s6 trec6 de inv6țați. — V6 voiu spune dar adev6r curat, 6r' nu amestecat cu fantasii și cu visuri, ca in prima istori6, pe care am avut on6rea a v'o povesti tot in ac6st6 f6i6.

Adev6r, — de unde acest adev6r?

De acolo, de unde-l am și eu, adic6 din gura lui Onufriu, care in s6ra aceea, c6nd ne ad6postisem in schit, iși povestise t6t6 istoria vieței tovar6șilor mei de c6l6tori6, 6r tovar6șii mi-au spus-o apoi mie și eu vi-o spun Domniilor-v6stre, dec6 veți bine-voi a-mi da ascultare. —

— Domnilor, — astfel incepu Onufriu narațiunea sa, — cum m6 vedeți aici pe mine, aș6 in ac6st6 stare pr6st6, ba chiar miserabil6, veți crede, c6 m6 trag din p6rinti proști, adic6 din p6rinti de r6nd.

V6 inșelați, Domnilor, și v6 inșelați r6u.

Eu sunt compatriotul Domniilor-v6stre sunt transilv6nean, fecior de neguț6tor.

Am 6mblat prin sc6lele cele m6i de frunte din vremea mea, am 6mblat in sc6l6 la Sași și am inv6țat m6i multe clase de gimnasiu, am fost, cum am đice, student.

Da, da, am fost student, cu t6te c6 v6 mirați. Ac6sta este ins6 puțin lucru, de care v6 puteți mira, așteptați numai, c6 veți auđi altele și m6i mari.

Pe timpurile acelea, — nu sci6 cum va m6i fi acum, — dar pe timpurile acelea Sași, nu ne prea vide6u cu ochi bun6 prin clasele gimnasiului superior. Studentii Rom6ni er6u cam rari pe atunci, c6-c6 nu er6u gimnasia superi6re pe la Rom6ni, 6r' Sași ne f6ce6u c6te greut6ți t6te. Eu pe de-o parte, prin nesilița, ori s6-i đic pe nume, prin lenea mea, le dam destul6 ocaziune spre a m6 șicana, 6r pe de alt6 parte, av6nd firea cam iute, și cam nestatornic6, intr'una din đile im6 veni gustul s6-mi pun in cuiu nu pofta, ci r6bdarea, s6 p6r6sesc sc6la, pentru a m6 face neguț6tor, ca și tat6l meu.

Ajunsesem la v6rsta de 19 ani; eram prea mare, pentru ca s6 m6 bag unde-va c6 inv6ț6cel s6u ca practicant, c6-c6 im6 era rușine. Prea m'ar fi luat in ris vechii mei colegi, studenții; 6r ca contabil nu voia nimeni, s6 m6 prim6sc6, cel puțin in orașul meu de nascere, c6-c6 acolo toți comercianții scia6u prea-bine, c6 n'am nici o cunoscința despre ceea, ce Domniilor numesc in limbajul comercial: dopia scriptur6.

Alt6 sc6pare nu videam din nici o parte, dec6t a merge in Rom6nia, in ț6ra promis6 a Transilv6nenilor, a merge la Bucuresci, unde, dup6 p6rerea mea, ver ce comerciant avea s6 fi6 bun bucuros, a m6 primi in comptoriul s6u, pe mine, care cunosecam p6n6 și limba „l6tin6sc6.”

Spre aducerea la indeplinire a acestei hot6rri mi-se prezent6 o ocaziune f6rte bun6. O m6tuș6 a mea, o sor6 a tat6lui meu, care se m6ritase la Bucuresci și care venise ca in toți anii, de c6nd se m6ritase, — venise la b6i, im6 promise, c6 m6 va lua cu sine, c6nd se va int6rce acas6.

Până atunci nu era togmai așa mult. Eū părăsisem scōla în Iuniū, ér plecarea mătușei mele era ficsată pentru începutul lui Septemvre. Peste câte-va săptămâni eram dar să fac prima mea călătorie, eram să ved locurile de peste munți.

Prima călătorie a unui copilandru! Cu ce lueru din lume se pōte compara? Cu nimic mai nimerit decât pōte cu primul amor. Ce mulțime de ideale rēsar în fantasia agitată a junelui nepătit? Imagini de o splendore feerică îndulciau visurile mele! Ah, vieța întrégă nu este decât un vis! Micul interval de vieță, peste care trebuia să trec până a ajunge la momentul de călătorie, acest interval fu un vis frumos, încântător. Nici odată încă, până atunci, nu puseseam piciorul meu pe pământ străin, nu vedusem încă nici odată un oraș mai mare. Vē puteți dar inchipui bucuria mea nemărginită, adecă, bucuria de a videa splendidul orient, — acel orient, despre care cetisem, care era descris în povestile Sehera Zadei în o miă și una de nopți. România cu capitala ei în ideia mea forma o parte din acel orient.

Cu o nerăbdare febrilă așteptam ziua mult dorită, acea zi de fericire, în care eram să-mi ved cu ochii visul daurit.

Éta că sosi în fine, și acea zi mult așteptată. Era în 2 Septemvre. Sorele lumina lucind pe bolta azurie a cerului senin, promițându-ne timp plăcut pentru călătoria noastră. În curte sta carul, o corabiă a lui Noe pusă pe rōte, un „chervan“ acoperit cu un „covăltir“ de rogojină. Jos pe fundul carului era așternutul mătușei mele, — saltele și perne —. Înainte în gura carului era o ladă mare, în care pachetasem rufele și hainele noastre. De spițele „covăltirului“ atârnasem diferite vase de bucătărie, care se bălăcânau d'asupra capetelor noastre.

Până ce încărcam carul, caii, opt la număr, mâncau dintr'o pânză întinsă d'asupra oiștei. Clopotul atârnat de gâtul unui cal zingănia incetinel, de câte-oră calul se mișca. Acest sunet mi se părea misterios, mi se părea ca o voce dintr'o țără străină, necunoscută de mine și neamblată, decât de zine. Inima sălta în mine de dor și de bucurie.

În fine, după o lungă așteptare tōte pregătirile erau sfērșite. Aplicând tōtă arta de gimnastică, de care dispuneam, mă urcai în car, pentru a da celorlalți mână de ajutor la urcarea lor. După ce ne aședaram, noi călătorii cu toții în car, ne luarăm ziua bună și rēmas bun, primind în schimb urarea de: drum bun! Căraușul trozni una din biciu strigând „hi!“ „Chervanul“ se puse în mișcare. Clopotul suna, călătoria se începu.

Era o călătorie, de care peste curēnd ne vom aduce aminte ca de o poveste din timpuri străbune; o călătorie, de care veți vorbi copiilor Domniilor-vōstre ca de o fericire trecută, ca de un raiu pierdut. Copiul Domniilor-vōstre, deprinși cu iuțela vaporului, vor da din umeri și vor zimbi cu milă aușindu-vē vorbind astfel, că-cī vē vor crede puțin suintiti și cu tōtă dreptatea! Dar și Domnia-vōstră veți avea cuvēntul Domniilor-vōstre pentru acea părere de rău, că-cī nu veți dori restituțiunea „chervanului“, și veți ofta numai după timpurile junefei, după „sērmana vreme vechiă“, când călătoriați în „chervane“

Tot timpul cât ținu amēțela simțurilor mele provocată prin pozițiunea nouă, în care mă aflam, tōte ce videam

mi-se părea minunate. Însē încetul cu încetul, sgomotul monoton al carului și sunetul nevariat al clopotului, dinghilinghi dingala, dinghilinghi dingala, imi cuprinsera nervele și mă făcură să pierd răbdarea. Părțile locurilor, prin care treceam, nu mă prea distrăgeau, fiind-că asemēnau prea tare cu solul patriei mele. Munți și păduri aici, munți și păduri colea.

Cătră sēră gustaram prima variațiune și ne desfătarăm, după vorba latinului: „variatio delectat.“ Vorbă să fiă! că-cī delectațiunea, de care avuram parte, nu v'o doresc nici odată. Și sciți, ce era acea variațiune? Era un conac într'o cărcimă pe șosēua romănescă din acele timpuri. Sciți Domniile-vōstre, ce era o asemenea cărcimă și un conac de creștini în un atare loc? Nu cred să sciți; să v'o esplic eū cu dōue cuvinte.

Aer infectat, așternut de rogojină seū de fēn, plin de . . . vē inchipuiți, de ce pōte fi plin un așternut: ecă acele dōue cuvinte menite a vē da esplicațiune lămurită și a vē face, să înțelegeți chinurile unui asemenea conac, chinurile, la care erau espuse sufletele sērmane, osindite de-a petrece o nōpte întrégă în atare loc, numit adăpost.

Atât în privința odihnei; dar erau încă și alte neajunsuri, de care însē noi eram feriți, grațiă esperinței dobēndite de mătușă-mea prin deseale ei călătorii pe acest drum. Voiesc să vē spun d'ale mănecărei. Noi aveam ce mânca, că-cī mătușă-mea luase destulă merinde; eram dar în stare a satisface cerințelor stomacului nostru.

Vai însē de acei nemernici, cari în ușurința lor de minte, ar fi întreprins pe atunci acēstă călătorie fără merinde. Acesti omeni pēcătoși ar fi trebuit să se mulțămescă cu cel mai simplu nutriment, cu „mămăligă“ și cu „pastramă.“ Bună e mămăliga, când stomacul îți este deprins cu ea, seū când o mănânci spre variațiunea bucatelor; însē când trebuie să-ți impli stomacul delicat și slăbit de lungă răbdare, ce ai fost silit să înduri pe drum, — când trebuie să mănâci mămăligă cu pastramă, adică cu carne de oiă uscată, avēnd un miros de seū înfricoșat, atunci deū, vēi dice ca Schiller: Und der Mensch versuche die Götter nicht und begehre nimmer und nimmer zu schauen, was sie gnädig bedecken mit Nacht und mit Grauen¹⁾.

Cărcimarii, de pe timpurile, de care vē vorbesc, aveau o idee curioasă despre profesiunea lor. Principala, ba aș putea dice, unica lor grijă era de-a vinde nutreț pentru vite: fēn și orz, și țuică, vestitul licor, numit în Transilvania rachiū de prune, însē un rachiū fōrte prost. D'ale mănecărei nu țineaū cărcimarii și chiar decă ar fi avut oue seū pu de găină, nu țī-ar fi dat din ele nici pe bani, cu atât mai puțin de cinste.

Aici imi aduc aminte de povestea unui călător, de-o poveste fōrte caracteristică pentru acēstă „superstițiă“ a cărcimariilor din valea Prahovei.

Decă voiți să o cunoșceți și Domnia-vōstră, să v'o spun. —

Onufriū, presupunēnd, că ascultătorii vor fi învoiți, nici nu așteptă rēspunsul lor, ci urmă astfel cu narațiunea sa.

¹⁾ Omul nici odată să nu ispiteze pe Zeii și să nu cēră nici odată a videa ceea ce ei acoper cu întunecime și cu grōză.

II.

Fiă pâinea cât de rea,
Tot mai bine 'n țera mea!

G. Crețanu.

Călătorul, de care este vorba, — hai să-îi dăcem Păcală, — în primul său drum, pe care-l făcu din Transilvania la București, trase într-o cărcimă pe valea Prahovei, ca să doarmă noaptea acolo și tot odată, ca să-și restaureze puterile printr-o cină, pe care el și-o închipuia foarte opulentă, că-cî la intrarea sa vedu prin ogorul cărcimei un cârd de puî de găină, rîcîind prin gunoiu. Bietul om își făcu o poftă mare după puî fripți în frigare, care este o mîncare foarte rară pentru orașeni, că-cî prin orașe puî se frig în tigaiă și n'au nici de cum acel gust bun, ca cei fripți în frigare. Dăc bietul om, fiind-că fu silit a-și pune pofta 'n cuiu, după cum vom videa numai de cât.

Prima grijă a lui Păcală, când vedu pe lelea cărcimăreasa fu, de a-î cere o părechia de puî fripți în frigare. Lelea cărcimăreasă la auđul acestei poște, ne mai pomenite de nici un călător în fața ei, privi uimită în ochii lui Păcală, căutând, să vedă, decă e nebun său cu mintea întrégă. Se înțelege de sine, că răspunsul ei la cererea lui Păcală a fost un refus foarte categoric. Ea-î dăse cu glas răstit, că nu va smulge nici măcar un fulg de pe pușorii ei, ne cum să taie și să frigă o părechia, ca să-î facă după poftă; ba nici din ouăle din blidul de pe masă nu voi să-î dea măcar unul. Păcală îi oferi bani, — în deșert. Apoi încercă cu vorbe bune, — tot deșert. În fine, începu a striga, a înjura, a amenința și era cât p'aci să fiă scos cu „huiduiu“ din cărcimă. Ce era de făcut? Păcală ar fi disperat, decă nu i-ar fi fost așa fôme și decă stomacul său cel gol nu i-ar fi luat puterile trebuincioase pentru acel act, numit disperațiune. El își luă dar sama, și decise a-și procura în ver ce modru ceva de mîncare. Se puse pe chibzueli. De vreme ce nu o scosese la cale nici cu bani, nici cu vorbe late și înfiate, își dăse: „Unde nu te ajută nici banii, nici puterea, acolo trebuie să încerci cu mintea; ean să videm, ôre mintea mea fi-va în stare a-mi procura astăđi de mîncare.“ După ce ajunse la acest rezultat al chibzuelei sale, Păcală se puse pe lucru.

Maî întâiu înghiți mânia și necazul, apoi se dete érašî în vorbă cu cărcimăreasa și cu cărcimarul. Le po-vesti de țerile străine, pe care dăcea că le cutreierase de-a lungul și de-a latul, își rîse de „nemți“ pentru a captiva pe ascultătorii săi. Trebuie să sciți, că pe atunci „nemți“ în țera la noi erau foarte rău veduți, maî cu samă de clasele inferioare. Erau batjocoriți ca vai de ei. Păcală bine scia dar, ce făcea, luând pe nemți în rîs. Dar de un lucru al nemților nu era glumă, că-cî ei, după spusa lui Păcală, erau bucătari foarte buni, cu mult maî buni decăt țigani de pe la boeri. Nemții se pricepeau să facă bucate până și din petricele.

— Ean fugi de-acolo, nu maî glumi! Or fi sciind să facă bucate din petricele! — dăse lelea cărcimăreasă, care se interesa maî tare de acest lucru decăt „omul“ său, fiind-că meșteșugul de bucătăria bătea pe terenul ei.

— Crede-mă, lele dragă, — răspunse Păcală.

— Să-mi tot spunî, eu una nu te cred, — urmă lelea cărcimăreasă.

— Dar decă vei videa cu ochii, atunci crede-vei?
— întrebă Păcală.

— Oiu videa la sfântu-Aștéptă!

— Ba poți videa chiar acum în acest minut, numai să vrei Domnia-ta. Eu îți pot arêta, că-cî și eu am învêțat acéstă bucată dela un nêmt, chiar ađi-septemăna.

— Veî fi 'nvêțat și veî fi sciind, cum scie măgarul carte.

— Dar necredincioasă maî esci, lele. N'ai decăt să mă ieî de scurt, ca să veđi, decă te-am mințit, s'au ba.

— Că n'ai grijă — te-oiu și lua. Fă-mi dar acea bucată din petricele!

— Aș face-o, decă aș fi la mine acasă, că-cî aici nu aveți de cele trebuincioase.

— Auđi la el, cu ce vrea să-mi scape. Spune-mi mie ce-ți trebuie, póte că se va găsi și pe la noi.

— Minune togmaî n'ar fi, că-cî sunt lucruri de tóte đilele, cel puțin pe la noi.

— Apoi ce-i lucru de tóte đilele pe la Domnia-vóstră nu va lipsi nici în casă la noi.

— Maî întâiu îmi trebuie un rêsvar.

— Am.

— Ad' încóce!

— Apoi îmi trebuie unt de vacă.

— Am.

— Aici cu el! Acum îmi maî trebuie petricele. Pe aceste le voi culege eu însumi de prin curte. Pune-mi până atunci apă într'o strachină, ca să le pot spăla, când voi veni cu ele.

Cu aceste vorbe Păcală se duse în curte, strînse un pumn plin de petricele, le aduse în cărcimă și punêndu-le în strachină, le spălă frumușel și cu grijă mare.

Cărcimăreasa sta cu gura căscată uitându-se la el.

— Acum îmi maî trebuiesc patru oue de găină, dar prospete, ouate nu maî de mult, decăt de erî diminêță, — decă vor fi de astăđi și maî bine. Nu cređ să aibi oue așa de prospete cum îmi trebuiesc mie, — dăse Păcală cătră cărcimăreasa.

— Cum naiba să n'am? Écă strachina plină! — răspunse lelea cărcimăreasă, cam supêrată de indoiéla lui Păcală.

Acesta își frecă mânilor de bucuria, vedênd succesul bun al procedurii sale, însê pentru a fi maî sigur, adause:

— Dar să fiă maî stătute!

— Sunt tóte de ađi-diminêță.

— Decă-î așa, dă-mi patru încóce, pune și sarnița aici, dă-mi și puțin piper!

Cărcimăreasa, ca să-și astêmpere curiositatea, pe care Păcală o ațitase cu atâta dibăciă în spiritul ei, îi dete tóte, câte ceruse. Ea nu dăse nimic, când vedu, că Păcală își gătesce, după tóte regulile de bucătăria o păpară, său cum i-se maî dăce: jumări de oue, care se deosebiau numai prin aceea de multe jumări, că cuprindeau în sine și ver-o câte-va petricele.

Păcală mîncând jumările cu o poftă deosebită, scotea petricelele, precum ar fi scos simburii, decă ar fi mîncat cereșe său prune; érá cărcimăreasa vedênd acéstă se tređi din amăgirea, de care era cuprinsă până atunci și înțelese întréga păcălitură. Însê, în loc de a se supêra, rîse și ea de viclenia lui Păcală, dăcênd, că nu va uita cât va trăi de posna acéstă.

Aici Onufriu se opri puțin, pentru a maî bea o picătură din sticla cu spirt; oftă... dând din cap, cum fac bêtrânii când își aduc aminte de ver-o fericire perdută; apoi urmă astfel înainte:

— Noi, după cum v'am spus, noi nu eram lipsiți d'ale mâncărei; prin urmare suportaram mai cu înlesnire celelalte neajunsuri, care ne bântuiră în cărcima, unde poposisem.

A doua zi, des de dimineță, mă sculai plin de nerăbdare; dară soții mei de călătorii, cu toate că se hotăriseră să plecăm pe la revărsatul zorilor, erau încă toți coprinși de un somn adânc, și n'aveau nici „habar“ de drum. În fine, după o așteptare foarte prelungită, de două, trei ore, pornirăm, mergând înainte cu dinghilinghi-dingala, încetinel, dar întregi și sănătoși, după vorba Italianului:

Chi va piano va sano e va lontano. Și noi pe la apusul sórelui ajunserăm lontano — departe, ajunserăm în primul oraș de pe drumul nostru, sosirăm în Câmpina.

Nu vădusem încă nici un oraș din România. Mai mult de două-deci de ani au trecut de atunci și încă tot îmi aduc aminte de prima impresiune, produsă asupra-mi de aspectul aceluia oraș. Îmi aduc aminte par' că ar fi fost numai erii, alaltă-erii. Orașul îmi stă dinaintea ochilor.

Îl veți, voiți să vi-l descriu? Ascultați dară!

După ce ați trecut printr'un suburbiu seú printr'o „mahala“, cum se dicea pe atunci, adică printr'o parte a orașului, a cărei înfățișare vă reamintea aspectul unui sat și încă unui sat murdar, — vă aflați de odată și fără de veste pe o piață largă, foarte largă. Aici vedeți un edificiu măreț, un edificiu, care ar fi meritat chiar numele de palat, clădit de ver un boer puternic; palatul seú edificiul este construit ca cele din Franca, de un architect „neoș“ parisian, pentru ca să vedă mojiții de pe acasă, că boerul trăiesce la Paris și că boerul tot la Paris prăpădesce banii. Acest edificiu cu înfățișarea atât de grandioasă este foarte rău, seú mai bine zis, nu este nici de cum mobilat. Lucru prea firesc, de vreme ce boerul șede la Paris. În curtea acestui palat vedeți o colibă vechiă, surpată, acoperită cu paie, care colibă după totă aparința, nu căduse încă cu totul la pământ numai și numai de téma mărcinilor, cari se aflaîmprejurul ei, și cari o-ar fi prea supărat decă s'ar fi culcat pe dênșii. Curtea este foarte mare, de mai multe pogóne; se vede trebă, că odinioară fusese vorba de croirea unui „parc“, dar vorba rămase vorbă și curtea curte, seú mai bine zis „țelină.“

Lângă curtea palatului stătea o căsuță mititică, clădită din cărămiși rele și acoperită parte cu „olane“ (țigle),

parte cu șindile; era spoită și albă ca zăpada, cu ferestre mici, însă cu o ușă cât o poartă de șură.

Ceva mai de vale, într'o depărtare destul de mare, urma o casă simplă, acoperită cu tinichea albă, cu ferestrele grilate: o casă, care vă făcea impresiunea unei gospodării regulate de cetățen pacinic; era casa unui neguțator cu stare.

De aici începea un loc lung-lung. Acest loc ar fi putut să fiă o grădină, însă era deșert, și îngrădit numai pe ici colea, lăsând liberă privirea asupra interiorului seú; era plin de gunoii și de alte necurătenii, care formau o mulțime de movițe. Lângă locul acesta se afla o fântână, lângă fântână o cărcimă țerănescă, cu o ferăstră largă, — togmai atât de largă, cât și fața casei; pe această ferăstră videai patru seú cincî rënduri de polițe, și pe aceste polițe sticle pline cu diferite rachiuri, începând cu „țuica“ și sfărșind cu „rachiul grecesc“, lucind în diferite culori de alb, galben, roșu, verde și albastru. Alătura cu cărcima stătea o casă boerescă, vâpsită „haviu“ și cu coperiș de tinichea; lipit de acesta urma o biserică, lângă biserică éráși un loc larg și pustiú, cu movile de gunoie, un „maidan“ seú cum i dic acum un „loc viran.“

Acastă amestecătură de edificii frumoase și de colibe ticăloșe, de grădini și piețe neregulate, de strade rău pardosite, strămbe, ici largi, colea înguste, de „maidanuri“ părăsite și pustie purta atunci numele de „oraș.“ Nu știu cum va fi astăzi, că-cî de mult n'am mai eșit din munții mei.

Atât în privința lucrurilor, pe care le vedeți cu ochii; dar nasul încă vă era pus în stare a recunósce un atare „oraș“, că-cî aroma lui nu se găsesce nicăiri în nici o altă parte a lumii. Cum să vă descriu acel miros? Nu știu deșu, pentru că nu cunosc în destul terenul parfumelor. Mirosul principal era mirosul țiteiului seú al păcurei, apoi mirosul, care purcedea din nenumăratele băcăni; și încă ce băcăni! Nu cum le știți Domnia-vóstră, ci cu totul altfel.

Aici ascultătorii, cari gustaseră cu multă plăcere descrițiunea unui prototip de-un vechiu oraș românesc, trist testimoniú al timpurilor de decădintă, rugară pe Onufriú, ca să le descrie și o băcăniă romănescă, cum era pe atunci.

Călugerul le făcu după plac. Descrițiunea lui, pe care ne vom sili a o reproduce cu aceeași esactitate ca și pe cea premergătoare, este următoarea.

(Va urma.)

Domnul și Dómna României în războiul din anul 1877-8.

În numărul 8 al „Albinei Carpaților“ am însoțit portretele Domnului și Dómnei României cu o scurtă schiță biografică despre Înălțimile lor. Cu acea ocaziune n'am vorbit însă nimic de rolul și faptele Domnitorului în război, nici de purtarea Dómnei în fața urmărilor și a calamităților războiului. Spre a vorbi de acestea am așteptat sfărșitul sângeroșei drame, seú cel puțin sfărșitul primului ei act. Deși nu stam nici decum la îndoeală, că Principele Carol I va eși cu gloriă din războiul contra Turcilor, totuși am așteptat să vorbim cu fapte și cu doveđi pipăite. N'am făcut ca acei diariști străini și rău voitori Românilor, cari spuneau deja pe la începutul războiului, că va pomeni el „locotenentul“ prusian de a merge să se bată cu Turcii, că se va întorce cu capul spart, că va păți cea mai mare

rușine cu fricoși și dorobanți etc. etc. Am lăsat pe străini să bârfească și să-și bată joc, înainte chiar de a cunosce bine începutul evenimentelor, érá noi am așteptat sfărșitul, pentru a putea grăi adevărul. Un act al dramei s'a încheiat, póte primul și cel din urmă act. Acum ne vom spune părerea noastră bazată pe fapte.

Evenimentele din anul trecut, care privesc persóna Domnului României, sunt bine cunoscute cetitorilor nostri. Cu toate acestea noi nu le putem lăsa neamintite. În luna lui Maiú proclamându-se independința statului, Carol I deveni Domn neaternător. Din ziua, când s'a declarat războiú Turciei, Domnitorul s'a pus cu mândria în fruntea junei și bravei sale oștiri. Suntem încredințați, că nime n'avea mai multă încredere în această oștire, nime

nu scia s'o aprețede mai bine decât togmai supremul ei comandant.

„Sum convins,“ țise el în răspunsul său, către biroul senatului, care îi arăta simțemintele rășboinice ale acestui corp, „sum convins, că juna noastră armată, luând esemplu dela moșii săi, va sci să probeze prin bravura sa, că este o urmașă demnă a acelor armate române, care în timp de vécuri au apărat civilizațiunea creștină la porțile Orientului.“

Dar Principele Carol se și hotărșise din primele momente ale acțiunei a împărți tóte pericolele cu inimoșii săi soldați. Cu ocasiunea unei bombardări între Calafat și Vidin, dēnsul se espuse canonadei cu o îndrășneală ne-bună, care avu cel mai mare efect moral asupra armatei.

„Prințul,“ țice un martor ocular, „după ce a ordonat oficerilor, inspectând fiecare bateriă, de a da foc pieselor la un semnal dat, se urcă cu noi în bateria Nro. 1. Acésta era o mare imprudență, că-cî de patru ore treceam mereu în fața ăidurilor Vidinului și cortegiul nostru era, fôrte viđibil, mulțămită uniformelor strălucitoare. Décă artileria turcă ar fi voit să suprimé dintr'odată pe prinț, pe statul său major, pe cei mai mulți oficeri superiori ai armatei române și o jumătate-duzină de corespondenți francezi, englezi și austriaci, ar fi fost pentru ea lucrul cel mai ușor: N'avea decât să trimeată câteva obuse în bateria Nro. 1, în care ne aflam vre-o patru-șeci de persoane dejunând, că-cî era cam târziu și ne era fóme.“

„Treî obuse căđură, cele dintăi douăe la câteva șeci de metri dela bateriă, al treilea chiar în ea. Acesta se sparge, noi ne plecăm. Nu ni se întēmplă nimic; numai praful ne atinse puțin. Principele scóse un „hura!“ formidabil de bucuriă, strigăt pe care par că l'au auđit artileristii de pe celălalt mal, că-cî douăe șuerături se aud și douăe obuse trecēnd peste capetele noastre cad lângă biserică la câțiva metri îndărătul nostru.“

Cu acéstă ocasiune s'au convins corespondenții, că sub comanda unui principe ea aceasta armata română își va face datoria în luptă.

De atunci ardórea Principelui Carol de a trece Dunărea se mări și, îndată-ce fu invitat de Țarul, să iea parte la rășboi ca aliat, trecu Dunărea cu trupele sale (veđi ilustrațiunea noastră de pe pagina 301). „Décă vei trece peste Halys, vei nimici un imperiū mare,“ țice cu malițiă un jurnal germán, aplicând, la trecerea Domnitorului peste Dunăre, proorocia preotesei din Delphi către împēratul Cresus. Ei bine! acéstă malițiă, cu tótă schiopătarea comparațiunei, s'a realizat. Marele imperiū este în pređiua căderei și armata română cu prințul ei au contribuit cu onóre la acest act.

Cine va descrie entusiasmul, cu care armata română a trecut peste noul Halys în fața șefului ei, care prin atitudinea lui măreță a făcut'o să uite că merge să înfrunte mórtea pe pământ străin? Și acest despreț al morții a sciut el să-l însufle trupelor în fața inamicului. Plevna e acolo, să mărturisescă faptele Domnului Românilor. Țilele din 27 și 30 August, țile de doliū și de gloriă, au dat de minciună tóte clevetirile străinilor. După mărturisirea celor de față Principele a păstrat un sânge-rece admirabil chiar în plóea glónțelor inimice. Până în momentul din urmă a inspectat dispoșițiunile luate, a încura-

giat pe toți prin atitudinea sa, și a condus trupele la mărire prin învingere. Tot aici s'au descoperit în tótă strălucirea lor talentele militare ale Domnului Românilor. Țarul a recunoscut înainte de toți aceste cualități numindu-l comandante-șef al tuturor trupelor de împresurare dela Plevna.

Nu putem, decât să admirăm purtarea acestui căpitan la orice ocasiune. Proclamațiunile sale către națiune și ordinele sale de ăi către oștire ne pot servi de cele mai învederate doveđi, că dēnsul vrea să fiă cel dintăi Român în statul său. Cu ce fală vorbește către popor și către óste! Fiă-care frasă respiră amorul de patriă, reamintirea gloriei din trecut și nobila încredere în viitor. Ordinul de ăi, care dispune trāmiterea celor trei tunuri la Bucuresci, n'a putut să nu entusiasmeze până la cel mai înnalt grad pe voinicii luptători dela Grivița. Dar ostașii încă sciū să-l iubească și să i se devoteze. Luptătorii greū rāniți din ăiua luării Griviței, înainte de a-și da sufletul, șopteau cu voce murindă: „Să trăesci Măria ta? Să trăească România!“ când Principele se apropia de dēnșii spre a-i mângăia. Ori-care va fi rezultatul rășboiului actual, Domnul României va eși cu onóre din acest rășboiū. Cu onóre va eși asemenea oștirea română, care a sciut stórce admirațiua Europei întregi. Țarul Rusiei a fost cel dintăi, care a dat principelui Carol cel mai bun atestat de conduită militară și de vitejiă oferindu-i ordinul Sântului-George și primind, la rēndul său, a fi decorat cu „Stéua României!“ După căderele Plevnei Împēratul Rusiei mai decoră pe Domnul Românilor și cu ordinul Sântului Andreiū.

Lângă marele Căpitan al României, lângă acest apărător al țerii și al onórei naționale, stă un ánger de bunătate, o zînă, care cunósce arta de a usca lacrămile suferințelor, stă Măria sa Dómna Elisabeta.

Nobleța inimei și bunătatea ei ángerescă au străbătut în sufletele simple ale poporului, unde vor rămēnea întipărite pentru veci. Dómna Românilor a sciut să mângăe pe soldații rāniți în luptă pentru țară. Cuvintele ei dulci erau un balzam vindecător pentru suferințele lor morale și acțiunile ei o mângăere pentru mamele și soțiile sfășiate de durere.

Elisabeta Dómna a dovedit și patriotismul cel mai curat în acest rășboiū. Dēnsa a luat asupra-și sarcina de-a patrona comitetele înființate de damele române pentru ajutorarea soldaților rāniți și a oferit acestora de-adreptul mângăioșe servicie. În ambulanta dela Cotroceni Dómna României e cea dintăi soră de caritate. Purtarea afabilă și iubirea de mamă către rāniți vor ilustra numele înaltei suverane până în cel din urmă bordeiū. Éta o întēmplare, care va face pe multe mame să verse lacrimi, ori unde vor auđi rostindu-se numele Elisabetei Eómnei:

Un rānit doria să trāmită o scrisóre bētrānei sale mame, dar nu putea să scrie. Dómna luă hărtiă și condeiū, se aședă la căpătăiul bravului luptător și scrisse epistola, după cum i-a fost dictată; pe urmă o iscăli și o trimise în pripă la adresă. Închipuți-vē surprinderea sătenei la vederea acelor șiruri! Mobilul unor acte de acéstă natură nu se póte căuta decât în inimă nobile. Prin jertfele, ce aduce pe altarul patriei, Elisabeta Dómna își va dobândi cel mai frumos merit, meritul de a fi numită într'o ăi: „Nobila mamă a poporului!“

Sóre de érnă.

O! sóre, vecinic călător!
De mult n'ai fost în a mea țeră
Cu-al tău sărut fărâncător
S'o faci a crede 'n primăvară.

Tu știi cât țera te iubește
Și cât în zodia lui Maiu
L'a lui zimbire 'ntinereste
Și se preface 'n dulce raiu.

Tu știi cu ce câmpii mănóse,
Cu ce cununii de mií de flóri,
Cu ce cântări melodióse
Ea-ți ese 'n cale chiar din zori;

Și ca pe-un sol de fericire,
Trimis de însuș Dumneđu,
Te priimește-o! dulce mire,
Cu desmierdări la sinul seú.

De ce tu 'n alte lumi străine
Mergí lumí întregí rătăcitor,
Uitând că țera făr' de tine
Tânjește-amar în tristu-í dor?

Ah! amândoi când aveți parte
De întâlniri așa de dulci,
Cum de tu fugi în altă parte
Când vine nóptea să te culci?

Cum de nu-í dai tu semn de vieță
Ș'o lași cu ceriul ei pustiu,
Ș'o lași cu inima de ghiață
Ca pe-o mórtă 'ntr'un sicriu?

Când ea -í atáta de frumósă,
Și tu atáta de frumos,
Când ea íți este credincióasă,
De ce să -í fii necredincios!

Căpitanul Romano.

Se dase trei asalturi redutei nefvinse,
Tustrele îndrăznețe și crunte, dar respinse,
Și câmpu 'ntreg de sânge acoperit era
Și, cuib grozav de mórte, reduta fulgera.
În șanțuri trupuri multe grămadă, răsturnate,
Și altele străpunse, pe dâmburi acățate,
Formau un crud spectacol, ce lumei arăta
Cum știe Dorobanțul în foc a se lupta.

Romano Căpitanul de trei ori cu ai săi,
De trei ori ajunsese la șanțuri cel întâiu,
Ș'acum, retras de-o parte, strîngea colona-í ruptă,
Cu ea să se arunce de-a patra óră 'n luptă.

De-odată... cine-ar crede!... un aspru Colonel,
Eșind de nu știi unde, păsește drept la el
Și-í dice: Căpitane, nu-mi place-a ta purtare,
„Stai tot în urmă!”

— „Cine?” răcnesc în tulburare

Ostașii lui Romano arși, rumeni pe obraz:

„El! Căpitanul nostru! . din toți cel mai vitez!”

— „Tăcere, copii!” strigă Romano la mulțime,
Apoi spre Colonelul c'un aer de mărime
Se'ntorce, îl măsórá c'un ochiú plin de dispreț
Și-í dice: „Colonele, de ești și îndrăzneț
„Precât nedrept și aspru, te 'ndemn să vii cu mine,
„Să veđi de știu la mórte să merg cum se cuvine...
„Copii! . Zor înainte l'al patrulare asalt.”

— „Ura!” răspund ostașii... ér el pe calu-í nalt
Pornește înainte, deprins a merge 'n frunte,
Și sbórá, . . dar un glonte, un sol al morții crunte
Íi vine drept în cale și-í se oprește 'n pept.

Atunce Căpitanul, pe cal stând încă drept,
Răcnește: „Colonele! . departe ești! . . răspunde

„Cine-í în cap și 'n códá?... Eú unde-'s și tu unde?...“
Apoi el cade palid și móre lin, zimbînd,
Că -cí vede în redută voiniciú lui sáring.

(Convorb. lit.)

V. Alecsandri.

Copila Basarabiei.

Colo în valea 'mbálsămită
De-apa Prutului stropită,
De când zorile apar,
Plânge-o blondă copilă,
Despletind a ei cosiță,
Cu durere și amar.

Triste lacrimi jelitóre
Curg pe fața 'ncântátóre,
Amărită și cu dor;
Curg, cum curge 'n lunga-í cale,
La părăul cel din vale
Lina undă de isvor.

„De ce plângi, o copilă,
Și desfaci a ta cosiță,
Suspînând așa măhnit?
Ce dureri nepomenite
Se arată-așa cumplite
Pe obrazu-ți înflorit?”

Din cărarea cea verđiă,
Íi vorbí cu duióșiă
Un drumeț necunoscut,
Ce trecea pe 'ntinsa vale
Cântând cântice de jale,
Ce se cântă pe la Prut.

„Călător din lumea mare,
Vrei să scii care 'ntristare
Sufletul mi l'a pătruns?
E, c'o veste-omorftóre
Și de inimí sdrobotóre
Pán'la mine a ajuns.

„E, c'o tare 'mpărățiă,
Ce-are-o lume drept moșiă,
Rávni micul meú ogor!
Dar odată cu vieță
N'or lăsa Romániú céța
Să 'ncunune fruntea lor.

„Némul ce posedă 'n sine
Sentiment d'a face bine,
Suflet nobil, virtuți mari:
Abnegațiă, unire,
Ceresc dor de fericire,
Nu se teme de cei tari.”
Călătorul íi zimbesce,

Auđind inima 'i cresce:
„Copilă, cređ și eu:
Națiunea nóstră, care
Botezâ valuri barbare,
N'o lăsa-o Dumneđu.”
Đise, și plecâ pe vale
Cântând cântice de jale.

(Rom. lib.)

Un student din Basarabia.

Visite într'o mină de cărbuni în Belgia,

de Iosif Popescu.

(Continuare.)

Și cu amândouă brațele Jac strînse talia tinerei copile.

— „Ajutor! Paul, la mine!“ strigă ea speriată, sbătându-se din răspuțuri, dar numai echoul răspunse. Brațele lui Jac o strîngeau tot mai tare și o sărutare de foc o atinse pe buze.

Aneta țipă din nou și cu mai multă violiță, ér țipetele ei sëmënau cu ale unei ființe desperate.

Atunci pași grabnici se aușiră, ér un glas, — glasul lui Paul, rësună:

„Ëtă-më, Aneto! Curagiù!“

Jac se deșteptă ca din vis, și printr'o mișcare mecanică mâinile lui se încheștară pe săpoiul de băiaș.

Paul ajunsese, — și la vederea scenei acesteia ghici totul.

„Miserabile!“ urlă el ca un leu turbat, „sângele tëu va spăla îndrësnelă ta. Nu vei sili tu pe Aneta, să te iubescă, fiind că ea mă iubesc pe mine.“ Și cu o putere îndecită asvîrli săpoiul sëu asupra lui Jac. Sprinten ca o capră de munte, acesta sări în laturî scăpând astfel de o mörte sigură. În acelaș timp arma sa sbură încontra lui Paul, care, fără să bage de samă lovitura grozavă, se aruncă cu turbare asupra inamicului sëu. Cele patru brațe se încheștară cu înverșunare și lupta începu cu urgiă, o luptă crâncenă, pe vieță și mörte.

Atunci un tunet teribil rësună. O lovitură de aer trânti la pămënt pe cei două luptători ér o parte a galeriei se surpă peste ei, — iadul i-a înghițit . . . —

Gazul se adunase în cantitate mare și, luând foc la lampele primitive de pe atunci, făcuse esplosiune.

Pietrii preste pietrii se aședără formând un mormënt natural pentru cei trei nenorociți. Un isvor, care rësări de odată din straturile superiöre, cântă încă astăđi legenda tristă, istoria de mörte a celor trei îngropați.

Ëtă pentru ce isvorul acela se numesc „Isvorul Satani.“

Fui adânc mișcat de acëstä istoriă atât de simplă și atât de tristă. Cugetele mele rătăciau încă departe, când un sgomot, care descoperia activitatea omenescă, mă deșteptă.

Ajunserăm într'un spațiu bine luminat, înalt și larg, unde se încarcă în chișită vagonașele cu cărbuni pentru a fi urcate la suprafață. Vre-o dece lucrători manipulau aici cu vagone pline și góle.

— „Am ajuns érá la puț,“ — dișe șeful. „Acum ne vom scobóri pe scări în compartimentul pompelor pentru scóterea apei.“

Apa provine în genere dela suprafață. Ea se introduce în mină sëu prin crăpăturile naturale, sëu prin găurile pămëntului. Când terenul mort¹⁾ este nisipos apele se strecórá cu mare ușurință și ajung până la terenul carbonifer.

Putem numi și lacurile suterane, de care am vorbit, o cauză de producțiune a apei. Astăđi însë lucrările se fac cu mare precauțiune până la afunđimî cosiderabile,

unde cei cari au esploatat înainte de noi nu au putut ajunge, așa încât acëstä cauză nu mai e de temut. Adică, lacurile suterane, care se forméză prin adunarea apei în lucrările vechi neastupate, nu se pot afla la afunđimî mari.

Așadară astăđi apa vine mai cu samă dela suprafață și cantitatea ei varieză după anutimpuri. Primăvara, când se topeșe zăpada și când plouă des, venirea apei este mai mare.

Apa, provină ea din orî-ce cauze, se scurge prin văgașe în nișce basinuri săpate la óre-care distanță de puț. De aci se duce printr'un canal, care póte fi închis în caz de lipsă, până în fundul puțului, de unde o sorb pompele.

Întrând în puț ne aflam pe o plat-formă de scânduri. Pe nișce grinđi înțepenite în cei două păreți laterali era aședată o pompă de tuciù, lângă ea un vas cilindric de tuciù conținea apa, pe care pompa o sorbea și pe urmă o respingea printr'o țevă largă până la un alt vas, care se afla cu 30 de metri mai sus. De acolo o altă pompă o lua și o trimetea mai departe, până când apa ajungea la suprafață. Tóte pompele erau puse în mișcare printr'o mașină specială, care se afla la gura puțului.“ Ëtă în câte-va cuvinte principiul acestor pompe.

Ele se compun din două cilindre de tuciù, care comunică între sine cătră partea inferiöră și a căror fund este astupat. Într'unul din cilindre se mișcă un piston plin sëu sul de tuciù puțin mai îngust decât cilindrul. Acesta se strînge la partea superiöră împregiurul sulului așa încât nu lasă să éșă afară apa care ajunge acolo după cum vom vedea. — Al doilea cilindru conține două clape, care se deschid de jos în sus, una de-asupra și alta dedesuptul comunicației între cele două cilindre. Spațiu de sub clapa inferiöră stă în legătură cu vasul amintit, care conține apa venită dela un etagiù inferior, ér spaciul de-asupra clapei superiöre se continuă într'o țevă, care conduce apa cu 30 metri mai sus, precum vom vedea. — Ëtă cum functionéză aceste pompe.

Sulul din cilindrul întâiù capëtă o mișcare de suire și pogorîre din partea mașinei dela suprafață printr'un mecanism prea lung de descris aici. Să presupunem că sulul se urcă în cilindrul întâiù. Atunci se nasce aici și în cilindrul al doilea un spaciù relativ gol. Apa vine dară din vasul lateral, ca să ample acest spațiu gol, rădică clapa superiöră și se rëvarsă în cilindre.

Să presupunem acum, că sulul se scobórá și apasă apa. Clapa inferiöră se închide prin presiunea apei, ér cea superiöră se deschide. Apa trece în țeva cea lungă până când sulul încetéză de a se mai scobóri și se rădică érași. Atunci greutatea apei din țevă apasă clapa superiöră și o închide, ér în cilindre se produce din nou un gol relativ etc.

După ce observaî cu atențiune tóte manevrele acestor pompe, a căror descriere detăiată ar obosi pe cetitorul neobicinuit cu astfel de materii, începurăm a ne scobóri pe o scară aprópe verticală. Ea avea o lungime de vre-o două metri și se sfërșia la o altă plat-formă identică celei dintăiù; pe urmă o nouă scară conducea mai jos. Nimic

¹⁾ Teren mort se numesc partea de pămënt, care se află între formațiunea carboniferă și între suprafață. Acëstä parte e mörta, că-cî nu produce nimic.

mai obositor, decât a se scobori pe aceste scări de lemn. După-ce făcusem un drum de vre-o 30 de metri vinele picioarelor îmi obosiseră grozav. Apa cădea pe mine în picături dese și în curând fui udat până la piele pentru a doua oară de când mă aflam sub pământ.

La 230 de metri se afla o pompă ceva mai mică decât cele superioare.

„La etagiul acesta,” duse șeful, „se află un basin pentru apă, care funcționează acum, însă peste puțin apa, ce se adună aici va fi trimisă într'un basin nou și spațios construit din zid de cărămidă la 300 metri.”

Ne odihnimrăm câte-va minute; bătrânul meu soț cu totă obicinuirea sa în aceste locuri suterane âmbalse astăzi mai mult ca de obicei și nu mai putea. — Călătoria noastră reîncepu ostenicioasă ca mai nainte până la 260 metri, unde vedui o altă pompă; pe urmă până la 300 metri. Aici ne oprirăm definitiv la ultima pompă, care sugea apa direct din fundul puțului. Picioarele noastre începuseră să ne refuze ori-ce serviciu; încercarea fusese grozavă. Cădurăm mai mult, decât ședurăm pe nisce bănci de lemn, care se aflau într'un cabinet lângă puț.

„Aici,” duse șeful, care era mai puțin espert în specialitatea pompelor, decât în a esplôtării, „aici va înceta activitatea mea pe lângă Domnia-ta. Eū sunt bătrân și simț că pentru astăzi am avut destulă ostenelă. Îți voi da însă un tinăr, un supraveghiător, care te va conduce până la sfârșit. Îți prezentez pe nepotu-meu.”

Strînsei cu căldură mâna soțului meu de necazuri și mă pregătii să merg mai departe. Cu totă obosela mea nu voiam să m'arēt slab.

„Bagă de sémă,” observă șeful adresându-se în limba valonă cătră nepotu-sēu, „să nu cum-va să se întempele ce-va Domnului. Densul mi-e dat în sémă și răspunđi de siguranță-î.”

— „Fii pe pace, unchiule, îl vom tracta ca pe o față mare.”

Mulțumii printr'un suris pentru acest compliment.

„Poftesce, Domnule, cu mine,” continuă tinērul, „vom merge să vedem basinul, care s'a gătit acum la etagiul acesta.”

La câți-va pași departe de puț se afla o gaură pătrată, un fel de puț mic, închis cu o trapă de fier. Noul meu soț rădică această trapă și la lumina lămpii vedui capetul unei scări de fier. Supraveghiătorul se scobori întâiu și eū îl urmai cu precauțiune. În această gaură abea era loc pentru o persónă; la fiă-care mișcare mă loviam de un părete sēu de altul. Cu mare necaz scoborii vre-o 20 de trepți, când în fine piciorul meu atinse ce-va môle. Era noroiu. Conducătorul mergea înainte; eū îl urmam prin noroiu până în genunchi. Atunci ciobótele mele bine unse îmi făcură un serviciu nemărginit și bine-cuvēntai precauțiunea șefului, care le aședase între elementele costumului meu. — Ne aflam în basin, un spațiu boltit, înalt de vre-o două metri și jumătate și tot cam atâta de larg; sēmăna cu un tunel mai mic.

„Cât să fiă de lung basinul acesta? întrebai pe soțul meu.”

— „Vor fi vre-o sută de metri. Un canal inclinat, care se termină acum, adună aici apa ce se află prin lucrări. De aici apa adunată se póte scurge printr'un canal mic în fundul puțului, de unde e absorbită prin pompa inferióră.”

După-ce observați în realitate tóte aceste detaiuri, urcarăm érași în galeria pe unde veniserăm.

„Lucrurile la 300 metri nu s'aū început de mult,” continuă supraveghiătorul, „și decă doresci, poți veni să veđi cum se taie galeria care traverséză straturile de cărbuni.”

Făcui un gest aprobativ și pornirăm prin această galeria tăiată mai mult în petró. Pe bolta ei se întindea o țevă largă de fier, care servia la aerisirea locului, unde se aflau lucrătorii. Din această galeria principală plecau altele la drepta și la stînga de-alungul straturilor de cărbuni, galerii identice cu aceea, pe care am vedut'o la 160 metri.

„Stăi!” strigă de odată supraveghiătorul. Atunci o detunare asurđitóre sgudui pământul. „Audi?” continuă el, „acesta a fost esplosiunea prafului, prin care se sparge petró.”

Înaintând spre locul de unde venise sunetul, un miros îmbătător și un fum gros ne întâmpină. Era fumul și mirosul materiilor formate după esplosiunea prafului. Cu cât ne apropiam, ciocniture se auđiau tot mai apriat, când de odată vedurăm înaintea noastră fundul galeriei, unde două ómeni făceau găuri în petró pentru întroducerea prafului. Ei țineaū cu mâna stîngă un fel de daltă, pe care o isbiaū cu ciocanul din mâna dreptă. După fiă-care lovitură dalta căpeta o ușóră mișcare de rotațiune, pentru ca gaura să se facă cât se póte de regulată. Când găurile fură isprăvite, ei întroduseră praf înlăuntru până la a treia parte din afundime, pe urmă astupară celelalte două treimi cu materii inerte lăsând numai un canal îngust pe unde se întroduse feștila, care avea să dea foc prafului. — Feștila acesta are forma unei sfori de bumbac. Interiorul ei cuprinde o vênă subțire de praf, care aprindēdu-se conduce focul la praful din gaură. Se scie dinainte cătă feștilă se arde într'o minută, prin urmare i se dá o lungime de ajuns, ca lucrătorii să aibă timp a se retrage în loc sigur.

Acest sistem de-a tăia galeria de bună sémă nu se póte întrebuinta unde se află gazul grison, dar aceste galerii transversale n'aū de unde să-l producă, fiind-că sunt tăiate în pământ steril și sunt separate prin uși de celelalte galerii.

În alte mine mai mari, în loc de mâna omenescă pentru a face găuri, se întrebuintéză mașini numite „perforatrice,” care esecută mai regulat și mai repede mișcările omului. Pe când două ómeni abea aū loc să facă găuri în galerii, aceste mașini cuprind spațiu cu mult mai mic și pot să se întrebuinteze în număr mai mare.

Într'aceea găurile erau gata și lucrătorii, după ce ne provocară să ne căutăm de drum, dederă foc feștilor. Abea ne aflam în siguranță, când o nouă detunare se auđi. Operațiunea era sfârșită.

Încântat de aceste nouă esperimente, recăpătai putere și curagiū pentru a sfērși cu onóre ostenicioasa noastră preumblare.

„După instrucțiunile șefului,” duse supraveghiătorul, „vom mai cerceta o tăietură, care nu este departe de aici și pe urmă ne vom întórce la lumina țilei.”

Fără voe eși un suspin de ușurare din pieptul meu și óre-care veselie se întórse în sufletul meu. Nu este puțin lucru a străbate această rēția de galerii, care conține mai mulți kilometri.

„O și doresc, lumina țilei,” observați eū.

— „Domnul este obosit? Nu mé mir de loc. Cu

tóte acestea ați visitat numai lucrurile principale. Ce-ar fi, decă ați voi să vedeți astăzi tóte tăieturile, care sunt în număr de vre-o două-deci?”

— „Pentru astăzi este destul. Sper însă că voiți mai veni des pentru a pătrunde mai adânc tot ce am văzut astăzi atât de superficial.“
(Va urma).

Manevrele artileriei române la Calafat.

Artileria în timpurile noastre este o armă indispensabilă atât pentru defensivă, cât și pentru ofensivă. Prin puterea ghiulelelor sale și depărtarea, la care acestea pot fi aruncate, ea întrece pe celelalte două specii de arme: infanteria și cavaleria. Deși artileria este mai dependentă de teren și nu poate fi întrebuințată la distanțe prea mici, ea tot rămâne arma, care face mai multă stricăciune inamicului.

Resbelul actual, lucru ciudat, a fost inaugurat prin lupte de artilerie. În sara de 24 Aprilie ocupă generalul Scobeleff cu faimoșii săi eclerori podul dela Bărboși după-ce făcuse un drum de 130 de kilometri. Aici se înstalară tunuri ușoare în lucrările de apărare deja făcute de Români. La apropierea vapoarelor turcesci, care aveau intențiunea să distrugă acest pod important, bronzul le vorbi cu vocea sa puternică și aruncă din intestinele sale bombe nimicitoare. Acesta fu cel dintâiu glas, care anunță resbelul cu tóte grozăviile sale.

De aci încolo primul pas era făcut. Tunurile Vidinului bombardând Calafatul, acesta răspunse. Semnalul de inimiță era dat și Românilor. Turnu, Gurgevo, Oltenița și Călărași încă începură a-și trimite ghiulelele pe malul drept. Acest duel se repeta în fiă-care și aici avu mai întâiu ocaziune artileria română să-și arate precisiunea deosebită și sângele rece atât de laudat mai târziu.

Dupăce Rușii ocupară pozițiunile de pe malul stîng și Români se concentrară în Oltenia, tótă linia Dunărei fu în foc. Bătrânul riú vădu ce nu mai văduse până atunci. Bómbele șuerau pe de-asupra lui și duceau destructia în orașele riverane. Luptă inutilă, care făcu mai mult sgomot decât trebă, ea fu bucuria telegrafului și a corespondenților de jurnale. După țisele acestor din urmă Români erau ucisi cu sutele la Calafat, casele nimicite cu duzinele la Turtuca. Curate invențiuni, din norocire!

În curând însă obusele aruncară în aer două monitoare turcesci. Atunci bucuria corespondenților nu mai avu margini și jurnalele se umplură de detaiuri care de care mai adevărate (?) asupra acestor întâmplări.

Astfel fu începutul acestui resbel ucigător, început în care artileria singură și-a jucat rolul. Ar fi țis cineva că erau două luptători, cari-și încercau puterile înainte de a se încăera.

În curând Rușii trecură Dunărea, dar glasul tunului tot răsună pe țermii maestosului riú. Orașele bulgare cădea unu după altul în mâinile trupelor învingătoare ale țarului. Marșul Rușilor părea neîmpedat. Gurco trecu Balcanii; spaima cuprinse sufletele turcesci. Rolul Românilor părea dară foarte neînsemnat și această mică armată, care ardea de dorul luptei, trebuia să-și înfrîneze zelul răsboinic. Numai vocea tunului la Calafat, Flamânda și Islaz protesta încontra acestui răpaos umilitor.

Atunci Rușii atacară Nicopole, bombardat până acum cu mult succes de bateriile române dela Flamânda și Islaz. Când succesul se părea asigurat, când Rușii se credeau în posesiunea orașului, un despărțământ al garnisónei tur-

cesci eși din oraș ca să-și apuce dela spate. Atunci artileria română dela Islaz întrevini din nou și scapă armata rusescă de mari pierderi, ba poate de mai rău. Ea observă mișcarea Turcilor, și două tunuri porniră în galop spre aceștia. Dușmanul fu silit să se retragă în disordine. — Căderea Nicopolei e dar datorită în parte mare artileriei române. Sultanul plânse, când sosi la Constantinopol trista noutate. Eță cum găsiră Români ocaziune de a-și răsbuna pentru o neactivitate silită!

Dar în curând marșul triumfal al superbeii armate se opri înaintea neîmsemnatului orașel Plevna și primul eșec aruncă o pată pe gloriosele arme rusesci. Atunci veni rëndul armatei române de a arăta ce poate. Ea trecu Dunărea. Cine nu cunoște partea de gloriă curată, care-i revine artileriei române în această împrejurare? Singur numele acestui oraș deșteptă în sufletul fiă-cărui român simțeminte de mândria națională și de speranță pentru viitor. Botezul de sânge a inaugurat pentru Români o eră nouă, o eră, care va aduce fericire, după atâtea grele nevoi.

Tóte aceste probe au așezat artileria română în rangul întâiu între artileriile Europei. Cei-ce au vădu-o manevrând în timp de pace, au fost convinși că ea-și va ocupa postul cu onóre și-și va face datoria cu scumpătate în timp de răsboi. Ajunge să aruncăm o privire pe ilustrațiunea noastră de pe pagina 307 pentru ca să admirăm eleganța și ușurința cu care oficerii conduc bateriile pe un teren puțin favorabil. Manevrele dela Calafat sub focul tunurilor Vidinului sunt o provocare aruncată Turcilor în față din partea artileriei române. Nu vom cerca să laudăm acest corp de armată. Am înșirat numai câteva fapte, pentru ca lauda să easă de sine la lumină. Dar nu putem resista ispitei de a cita câteva cuvinte ale corespondentului unui jurnal germán, corespondinte care a fost de față la manevrele dela Calafat: „Oficerii români de artilerie,” — țice el, — „sunt tot ómeni tineri — aparițiuni destoinice și rezolute, care prin demarșa lor fermă și discretă sunt adevărați reprezentanți ai corpului lor de armată. Manevrele precise ale artileriei române, manevre care avură loc din întâmplare pe când mă aflam în Calafat, sunt de obște cunoscute. Tot atât de puțin mă surprinse la acești junii oficeri, cari nu demult ședea încă pe băncile vre-unei scóle militare franceze, siguranța militară și precisiunea purtărei.”

Precum sunt oficerii așa și soldații de rând. Disciplina lor, sângele rece, cu care privesc mórtea în față și cu care îndeplinesc tóte serviciile cerute, au deșteptat sincera admirațiune a tuturor marturilor. Ar fi țis cineva, că artileria română îmbătrânise în luptă, când trecea în galop tunurile escelente trase de cai unguresci atât de mult laudați, pe cari-i conduceau artileriști așa țicând crescuți pe ei.

Aceste manevre au fost un prolog al dramei, care s'a petrecut în Bulgaria și unde artileria română și-a câștigat renumele, pe care-l posede astăzi spre gloria națiunei!

Manevrele artileriei române la Calafat.

V a r i e t ă ți.

Pescele-făclia. Pe țărmul peninsulei Alasca, în vechea Americă rusă, se pescuiesc cu prisosință un pește mic, lung de 20 până la 25 centimetri și numit de obicei peștele-făclia (candle fish). Corpul său lungăreț este transparent și foarte gras; dar această grăsime în loc de a fi uleioasă și rău-mirositoare, ca a celorlalți pești, este fără miros și aspectul ei se apropie de al grăsimii de porc. Indigenii din Alasca au obiceiul să usuce acest pește și pe urmă să-l întrebuințeze ca făclie, de unde-i vine și numele. Mulți Eschimoși îl aprind pur și simplu dela cap; dar se pare că peștele-făclia trebuie aprins dela codă. — Această luminare de o specie nouă, cel puțin pentru noi Europeni, arde cam un pătrar de oră și dă o lumină foarte strălucitoare, pe care vântul cel mai violent cu greu o stinge. —

Milul bucharian. Tach este măsura itinerară a Bucharienilor și cuprinde cam 8 kilometri și jumătate. Tach vrea să țină pământ și țăm cum se esplică înțelesul de mai sus. Un soldat pedestru conduce calul emirului și numără cu grijă pașii pe cari-i face alătura cu animalul. Ajungând la 12,000 se oprește, strigă halt, și pune o petra, tach, pe pământ, de acolo numele acestei măsurii itinerare. Un al doilea soldat urmărește celui dintâiu, ca el depune o petra și așa mai departe. Astfel în Buchara de sigur vor fi miliardele mai scurte cu cât se depărtează cineva de capitală. Și ore de ce? . . .

Un om preservat de arsură. Armenia este în adevăr țera minunilor. Se pare că există în statul Maryland un negru, care a meritat să fiă numit African fire king (Africanul regele focului) prin faptele sale, din care a dat unele exemple în cabinetul unui medic, în prezența mai multor persoane. Țăm cum povestesc un privitor această mică reprezentație: El înroși mai întâiu nisce cleșce în foc și le lipi de tăpile picioarelor sale fără să arate că simte vre-o impresiune neplăcută; după aceea înroși din nou cleșcele în foc și le linse de mai multe ori, fără ca scuipatul chiar să se usuce. Pe urmă băgă mâna într'un cuptor ardețor, scose cu degetele sale un tăciune de antracit și-l oferii grațios privitorilor, cari refuzară acest present; degetele sale nici nu erau măcar pârлите. Informându-se atunci decă mai era vre-un încredul în societate, și primind, spre mirarea sa, un răspuns afirmativ, luă o lingură de topit, o umplu cu glonțe de plumb, pe care le topi mestecându-le cu degetele sale; pe urmă, luă lingura în mâna stângă plumbul elocotind, de aci îl turnă în gura sa unde-l ținu până se răci și se solidifică; atunci scuipă afară o bucată de plumb măreț. — După reprezentațiune, acest rege al focului observă că ceea-ce făcuse era numai o mică reprezentațiune de 20 dolari, și că decă i s'ar fi dat 50, ar fi făcut alte lucruri! Se non é vero, bene trovato . . .

Furnicile turbate. Nu demult, un locuitor din Nicaragua voinde să se opună invasiunii locuinței sale prin bande de furnici nenumărate avu idea să împrăscie pe dinaintea porții sale o mică cantitate de biclorur de mercur (corp otrăvicios) pentru ca să le taie drumul. Pe urmă se puse să le observe și țăm ciudatul spectacul la care a fost martor. Cele dintâiu, care încercară să trecă peste această barieră înveninată, se retraseră cu o grăbire nebuună, dând semnele unei turbări adevărate, și se aruncară asupra sotelor lor, cu care începură o luptă teribilă. Acestea pline de uimire și de spaimă, chemară în ajutor pe rășboinicii tribului, furnici gigantice, care după ce au adus pe calea adevăratului pe nenorocitele autăre ale acestuui atac brutal, se puseră în fruntea colonei și înaintară cu rezoluțiune în contra liniei de biclorur. — Dar abea au atins-o și îndată se presentară și la ele aceleasi simptome. Efectele acestei turbări cuprindeud colosii furnicilor fură de astădată teribile. Ele se aruncară în mijlocul nenorocitelor camarade, în care făcură un mare măcel, pe urmă se bătură între sine. După o luptă de vre o patru ore, pământul era presărat de cadavre și de răniți — nicairi nu se vedea un singur rășboinic întreg!

Un rege post. Ludovic XIV, marele rege al Franciei, dișe într'o dimineță cătră mareșalul de Grammont: Domnule Mareșal, cetesce acest mic madrigal, și vești decă ai cetit vreodată altul mai imper-tinent. De ôrece se scie că de cătăva vreme imi plac versurile, mi se aduc de tôte felurile. Mareșalul, dupăce a cetit, dișe cătră regele: „Sire, Maestatea ta judecă minunat de bine tôte lucrurile; este adevărat că țăm madrigalul cel mai prost și cel mai ridicul, pe care l'am cetit vre-odată.“ Regele rise și dișe: „Nu e așa, că celce l'a făcut este foarte van?“ — „Sire, nu e mijloc să-i dau un alt nume.“ „Oh, bine! dișe regele, sunt încântat că ai vorbit atât de franc; eui l'am făcut.“ — Tablou!

Întrebuințarea camforului ca medicină de casă. În multe

familii ocupă flaconul cu camfor un rol foarte însemnat ca medicină de casă, și la fiă-care indispoziția ușoră se scote la ivelă; el ar alunga durerile, ar vindeca suferințele esterne etc. Camforul irită nervii. Este o substanță, care lucră așa dișcând ca opium și alcool, decă se ea în doze mici; în doze mai mari însă pôte causa o revoluțiune extremă în sistemul nervos, prin urmare spasmi și chiar mörte. O altă influință a camforului este iritarea pelitei mucöse a stomacului, încuere și în sferșit aprindere, de aci în casurile cele mai rele chiar abcesuri (bube) de stomah. Dela aceste două efecte, adică din iritarea nervösă și iritarea locală, vine tot binele și răul întrebuințării sale.

Un oraș mort lângă Taschent. — Pe țărmii Syr Dariei, 20 de verste departe de Kichlak Buki, s'au descoperit ruinele unui oraș, pe care se presupune că l'a dărimat fiul lui Djengis Khan, în expedițiunea sa până la marea Aral Nisce Kirghisi, găurind pământul, descoperiră un mormânt, la care ajunge cineva urcând 28 de trepți; s'au găsit de asemenea canaluri suterane de cărmidă, vase de pământ lucrâte grosier, bani de aramă, fragmente de sticlă, ôse arse. Până acum, tot ce s'a descoperit nu ofere mare interes; pôte-că, decă cercetările ar fi conduse de Ruși și decă s'ar întrebuința numai lucrători de încredere, s'ar afla obiecte, care ar putea să arunce o lumină preciosă asupra moravurilor și artelor în evul mediu la populațiunile din această parte atât de retrasă a Asiei.

Singularități aritmetice. Tôte cifrele dela 1 până la 9, adunate la oaltă dau în total 45. Putem însă produce un total diferit. Țăm spre exemplul un mod de a căpăta în total 100, într'o operațiune, în care vor figura tôte cifrele, și care nu cere o esplicățiune mai lungă:

	15
	36
	47
Total . . .	98
Adăogënd . . .	2
Total general . . .	100

Este ușor de a se asigura, că tôte cifrele figură în această operațiune, care, ce e drept, e dublă; dar acesta nu este decăt cu o complicațiune mai mult.

Centralul lui Voltaire. O întrunire ce a avut loc de curënd la Paris în sala Vaux-Hall, din partea unor notabilități republicane, ca Peyrat, Viollet-Leduc, Lokroy, Barodet, Menier și alți, a avut de obiect pregătirea unei sərbătöri demne, ce să proiectă pentru ziua mörții lui Voltaire, care cade pe timpul esposițiunii universale din anul acesta: Voltaire a murit la 30 Maiu 1778. S'a hotărît între altele, a se publica din scrierile sale un estras și a'l vulgarisa prin o edițiune poporală cu minimul preț de un franc. Oratorii cei mai eminenți vor serba suvenirul marelui bărbat prin discursuri; operile lui vor fie espuse în tôte edițiunile de până acum; se vor reprezenta tragediile sale cele mai celebre și în fine se plănuesce o sərbătöre populară.

Femeile columbiane. Un medic din Columbia dă detalii curioșe asupra femeii columbiane. În Columbia nu sunt doici; tôte femeile, cele bogate ca și cele sërăce, alăptăză ele însăși. Afară din acestea, ele sunt de o fecunditate excepțională: la fiă-care noue luni ele au o nouă însêrcinare. Fiă-care căsătöria produce în termin de mijloc 10, 12, 13 copii. O femeie din statul Antierica are 34 copii vii. Un Columbian care s'a însurat de trei ori este în capul a cinci-deci și unu de copii. Doctorul care a dat aceste informațiuni societății protectöre a copilăricii atribue această fecunditate nutrimentului columbianelor, a căruu basă o formădă porumbul. Avis femeilor sterile. Măncăți malai, dômnelor, și vești întinde cercul familielor vöstre.

Pentru femei. Senatul universității din Londra a dat un vot, prin care se otăresce a se admite femeile să trecă tôte esamenele și să ia tôte diplomele ce se dau d'acea universitate. Ori-ce deosebire între femei și bărbați este dar desființată. Luarea acestei otăriri a fost precedată de-o discuțiune foarte viă, în care medicii mai cu sémă s'au arăt ostili inovațiunii ce se propunea. Otărirea a fost admisă cu 242 voturi în contra 132. Reformatorii au avut dar o majoritate de 110 voturi.

Posta „Albinei Carpaților.“ I. B. Teregovă. Ne pare rău, însă acum după înregistrare și tipărirea adresei nu putem. — Secretariul Societății de lectură, Cluj. Föia s'a trimis de aici regulat. Cercetați la postă.

Greselă. În numărul 25, pagina 296, colöna 2-a, șirul al 7-lea al varietăților citesce scie, în loc de: scrie.